Evropski parlament
2024-2029

Odbor za zunanje zadeve

2026/2005(INI)

25.06.2026

OSNUTEK POROČILA

o oblikovanju zunanjega delovanja EU za reševanje izzivov na področju človekovih pravic, ki jih prinaša umetna inteligenca
(2026/2005(INI))

Odbor za zunanje zadeve

Poročevalec: Nacho Sánchez Amor

VSEBINA

Stran

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA 3

PREDLOG RESOLUCIJE EVROPSKEGA PARLAMENTA

o oblikovanju zunanjega delovanja EU za reševanje izzivov na področju človekovih pravic, ki jih prinaša umetna inteligenca

(2026/2005(INI))

Evropski parlament,

– ob upoštevanju Listine Evropske unije o temeljnih pravicah,

– ob upoštevanju Evropske konvencije o človekovih pravicah,

– ob upoštevanju členov 2, 3, 8, 21, 23 in 36 Pogodbe o Evropski uniji,

– ob upoštevanju členov 17 in 207 Pogodbe o delovanju Evropske unije,

– ob upoštevanju akcijskega načrta EU za človekove pravice in demokracijo za obdobje 2020–2027, ki ga je Svet sprejel 17. novembra 2020, in njegovega vmesnega pregleda, sprejetega 9. junija 2023,

– ob upoštevanju smernic EU o človekovih pravicah,

– ob upoštevanju Uredbe (EU) 2024/1689 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o določitvi harmoniziranih pravil o umetni inteligenci in spremembi uredb (ES) št. 300/2008, (EU) št. 167/2013, (EU) št. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1139 in (EU) 2019/2144 ter direktiv 2014/90/EU, (EU) 2016/797 in (EU) 2020/1828 (Akt o umetni inteligenci)[1],

– ob upoštevanju Evropske deklaracije o digitalnih pravicah in načelih za digitalno desetletje z dne 23. januarja 2023[2],

– ob upoštevanju Mednarodne digitalne strategije za Evropsko unijo (JOIN(2025)0140),

– ob upoštevanju Okvirne konvencije Sveta Evrope o umetni inteligenci, človekovih pravicah, demokraciji in pravni državi,

– ob upoštevanju Splošne deklaracije človekovih pravic in drugih ustreznih pogodb in instrumentov OZN o človekovih pravicah,

– ob upoštevanju Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah z dne 16. decembra 1966 ter Mednarodnega pakta o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah z dne 16. decembra 1966,

– ob upoštevanju Konvencije OZN z dne 18. decembra 1979 o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk,

[1] UL L, 2024/1689, 12.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj.
[2] UL C 23, 23.1.2023, str. 1.

– ob upoštevanju Konvencije OZN o pravicah invalidov z dne 12. decembra 2006 in njenega izbirnega protokola, sprejetega 13. decembra 2006,

– ob upoštevanju Deklaracije OZN o pravicah domorodnih ljudstev, ki jo je Generalna skupščina OZN sprejela 13. septembra 2007,

– ob upoštevanju Deklaracije OZN o odpravi vseh oblik nestrpnosti in diskriminacije na podlagi vere ali prepričanja z dne 25. novembra 1981,

– ob upoštevanju Deklaracije OZN o pravicah pripadnikov narodnih ali etničnih, verskih in jezikovnih manjšin z dne 18. decembra 1992,

– ob upoštevanju Konvencije OZN o otrokovih pravicah z dne 20. novembra 1989 in njenih treh izbirnih protokolov,

– ob upoštevanju Globalnega dogovora Združenih narodov,

– ob upoštevanju pakta za prihodnost in Globalnega digitalnega dogovora, sprejetih na Vrhu o prihodnosti septembra 2024,

– ob upoštevanju resolucije generalne skupščine OZN 78/265 z dne 1. aprila 2024 z naslovom Izkoriščanje priložnosti, ki jih ponujajo varni, zanesljivi in zaupanja vredni sistemi umetne inteligence za trajnostni razvoj,

– ob upoštevanju resolucije generalne skupščine OZN 79/325 z dne 26. avgusta 2025 z naslovom Pristojnosti in načini za ustanovitev in delovanje mednarodnega znanstvenega odbora za umetno inteligenco ter globalnega dialoga o upravljanju umetne inteligence,

– ob upoštevanju priporočila Organizacije Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo o etični umetni inteligenci, sprejetega 23. novembra 2021,

– ob upoštevanju končnega poročila svetovalnega organa OZN na visoki ravni za umetno inteligenco iz septembra 2024 z naslovom Upravljanje umetne inteligence v dobrobit človeštva,

– ob upoštevanju priporočila Sveta Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj z dne 22. maja 2019 o umetni inteligenci,

– ob upoštevanju Mednarodnih vodilnih načel hirošimskega procesa za organizacije, ki razvijajo napredne sisteme umetne inteligence, in Mednarodnega kodeksa ravnanja hirošimskega procesa za organizacije, ki razvijajo napredne sisteme umetne inteligence, ter Izjave voditeljev držav skupine G7 o umetni inteligenci za blaginjo z dne 17. junija 2025,

– ob upoštevanju načel in smernic skupine G20 o umetni inteligenci,

– ob upoštevanju Bletchleyjske deklaracije, ki so jo sprejele države, udeležene na vrhu o varnosti umetne inteligence 1. in 2. novembra 2023,

– ob upoštevanju ministrske deklaracije, sprejete 4. decembra 2024 na vrhu Globalnega partnerstva za umetno inteligenco,

– ob upoštevanju člena 55 Poslovnika,

– ob upoštevanju poročila Odbora za zunanje zadeve (A10-0000/2026),

A. ker je umetna inteligenca svetovni pojav, ki se v družbah hitro uveljavlja; ker odpira doslej neznane možnosti za blaginjo, inovacije in napredek, vključno z možnostjo za izboljšanje varstva in spodbujanja človekovih pravic, demokracije in vladavine prava na različnih področjih;

B. ker morajo sistemi umetne inteligence v osnovi spoštovati človekove pravice; ker lahko sistemi umetne inteligence, če so že v osnovi zasnovani zlonamerno, kadar se zlorabljajo za represivne namene ali kadar se uporabljajo brez ustreznih zaščitnih ukrepov, omogočajo ali olajšujejo kršitve človekovih pravic ter lahko ogrožajo človekovo dostojanstvo, človekove pravice, demokracijo in vladavino prava;

C. ker tveganja in izzivi za temeljne pravice in svoboščine, ki izhajajo iz sistemov umetne inteligence, med drugim vključujejo tveganja za človekovo dostojanstvo, varstvo osebnih podatkov, pravice otroka, pravico do dela, pravice migrantov, okoljske pravice, demokracijo in vladavino prava ter tveganja algoritemske diskriminacije, množičnega nadzora in zatiranja drugače mislečih, nasilja na podlagi spola, povečanja transnacionalne represije ter kršitev človekovih pravic pri uvajanju sistemov umetne inteligence v avtomatizirane oborožitvene sisteme v konfliktih in v opremo z dvojno rabo;

D. ker umetna inteligenca ponuja tudi znatne možnosti za napredek na področju človekovih pravic po vsem svetu, vključno s spremljanjem kršitev človekovih pravic, olajševanjem dostopa do pravnega varstva ter informacij na področju zdravstva in izobraževanja, odkrivanjem dezinformacij in sovražnega govora, izboljšanjem zagotavljanja humanitarne in nujne pomoči, krepitvijo preglednosti pri upravljanju in demokratični udeležbi, prispevanjem k uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja OZN ter blažitvijo negativnih posledic podnebnih sprememb;

E. ker se zaradi hitrega napredka tehnologij umetne inteligence temeljito preoblikuje svetovni red; ker mora EU zagotoviti, da njeno zunanje delovanje na področju umetne inteligence temelji na usklajeni strateški viziji, utemeljeni na njenih temeljnih vrednotah, kot so demokracija, vladavina prava in spoštovanje temeljnih pravic;

F. ker se EU zavzema za alternativni, zaupanja vreden model oblikovanja, razvoja in upravljanja umetne inteligence, ki združuje odprtost, preglednost in varstvo temeljnih pravic z odpornostjo in inovativnostjo, s čimer ščiti svoje državljane in zagotavlja enake konkurenčne pogoje za podjetja;

G. ker bi morala biti krepitev partnerstev na področju umetne inteligence s tretjimi državami, zlasti z državami kandidatkami, državami v sosedstvu EU in državami svetovnega juga, prednostna naloga zunanjega delovanja EU;

Splošne ugotovitve

1. poudarja, da morajo človekove pravice, zlasti človekovo dostojanstvo, enakost in nediskriminacija, ostati v središču umetne inteligence; poudarja, da se pravne obveznosti glede človekovih pravic uporabljajo v vseh okoliščinah ter da morajo sistemi

umetne inteligence zagotavljati preglednost in nadzor kot podlago za prevzemanje odgovornosti, pri čemer je treba zagotoviti, da so pravna sredstva dostopna in takoj na voljo v vsaki fazi življenjskega cikla umetne inteligence;

2. poudarja, da imajo države v skladu z mednarodnim pravom dolžnost, da se vzdržijo kakršnega koli neupravičenega poseganja v človekove pravice, da take posege odpravijo ter zagotovijo učinkovito uresničevanje in zaščito človekovih pravic; opominja, da je ta dolžnost še posebno pomembna v okviru upravljanja sistemov umetne inteligence;

Tveganja umetne inteligence za človekove pravice

3. poudarja, da so podatki ključni sestavni del tehnologij umetne inteligence in da je varovanje zasebnosti podatkov bistveno za zaščito digitalnih človekovih pravic;

4. opozarja na tveganje, da bi umetna inteligenca poslabšala obstoječe socialne neenakosti, zlasti za že marginalizirane skupine, saj so sistemi lahko zasnovani na algoritmih in/ali podatkih, ki reproducirajo, ohranjajo in poslabšujejo diskriminatorne predsodke;

5. je globoko zaskrbljen, da je zaradi umetne inteligence nadzor postal bolj prefinjen, vseprisoten in razširjen, kar omogoča spremljanje celotnih skupin in družb ter resno ogroža demokracijo in človekove pravice;

6. opozarja, da se nadzor, podprt z umetno inteligenco, tudi če se sprva uporablja za legitimne namene, kot sta kazenski pregon in varnost, zlahka preusmeri v zatiranje drugače mislečih in v napade na zagovornike človekovih pravic;

7. odločno obsoja uporabo umetne inteligence za nadaljevanje nasilja na podlagi spola in kršenje s spolom povezanih pravic, kot je razvidno iz zadeve Grok, v kateri se je pokazalo, kako se lahko orodja, ki temeljijo na umetni inteligenci, uporabljajo za ustvarjanje in širjenje seksualiziranih vsebin brez privolitve, vključno z globokimi ponaredki ter drugimi oblikami manipulacije slik in videoposnetkov;

8. je globoko zaskrbljen zaradi morebitne škode, ki jo lahko umetna inteligenca povzroči otrokom in mladostnikom;

9. priznava vpliv sistemov umetne inteligence na preoblikovanje dela, trgov dela in produktivnosti po vsem svetu; poudarja, da bodo učinki sistemov umetne inteligence močni in dolgotrajni; opozarja, da se uvajanje sistemov umetne inteligence ne sme uporabljati kot utemeljitev za kršenje pravic, dostojanstva in blaginje delavcev, za nadomeščanje delavcev ali za povečevanje vrzeli v spretnostih oziroma razvrednotenje strokovne usposobljenosti;

10. ugotavlja, da je odvisnost od tehnologij, ki temeljijo na umetni inteligenci, za nadzor meja in migracijskih poti, tudi vzdolž zunanjih meja EU, vse večja;

11. je globoko zaskrbljen zaradi resnih okoljskih in družbenih posledic sistemov umetne inteligence;

12. je globoko zaskrbljen zaradi vse večjih tveganj, da bi se umetna inteligenca uporabljala za izvajanje transnacionalne represije;

13. poudarja ključno vlogo podjetij pri zagotavljanju, da se pri razvoju in uvajanju umetne inteligence ter uporabi podatkov spoštujejo človekove pravice;

14. vztraja, da so države dolžne učinkovito spodbujati in varovati človekove pravice pred zlorabami s strani tretjih oseb, vključno s podjetji;

15. poziva institucije EU in države članice, naj v okviru ustreznih mednarodnih forumov in med mednarodnimi partnerji prevzamejo vodilno vlogo pri prizadevanjih za oblikovanje specifičnih smernic za umetno inteligenco o odgovornosti podjetij na področju človekovih pravic;

16. izraža zaskrbljenost zaradi vse več dokazov o uporabi sistemov umetne inteligence v vojskovanju;

17. poudarja pomen uporabe visokih standardov na področju človekovih pravic za blago z dvojno rabo in tehnologije, ki temeljijo na umetni inteligenci;

Tveganja umetne inteligence za demokracijo in pravno državo

18. ugotavlja, da imajo sistemi umetne inteligence neposreden vpliv na volilne in demokratične procese;

19. poudarja, da mora uporaba sistemov umetne inteligence v volilnih procesih izpolnjevati najvišje standarde preglednosti, razložljivosti, odgovornosti in neodvisnega ocenjevanja;

20. z zaskrbljenostjo ugotavlja, da zlonamerna uporaba umetne inteligence povečuje zmogljivosti tujega manipuliranja z informacijami in vmešavanja, vključno z možnostjo ogrožanja integritete, neodvisnosti in učinkovitosti institucij ter procesov, pa tudi z možnostjo vpliva na kakovost informacij;

21. poudarja, da je svoboda tiska temeljni element demokracije; izraža zaskrbljenost zaradi tveganj za raznolikost, pluralizem, vključevalnost, zanesljivost in odgovornost medijev, ki jih pomeni koncentracija moči v rokah ponudnikov umetne inteligence;

Odgovornost za umetno inteligenco

22. ugotavlja, da odgovornost za kršitve človekovih pravic, povezane z umetno inteligenco, nastane na tisti točki v verigi, na kateri se sistem izkorišča ali pride do kršitve, razen če je bil sistem že od samega začetka zasnovan z zlonamernim namenom; poudarja, da ta pristop razvijalcev ne odvezuje njihove odgovornosti;

23. poziva, da morajo sistemi umetne inteligence spoštovati pravico žrtev kršitev človekovih pravic do učinkovitega pravnega sredstva;

Priporočila glede strategije EU za zunanje delovanje na področju umetne inteligence

24. poudarja, da mora EU prevzeti vodilno vlogo pri spodbujanju zaupanja vredne umetne inteligence na svetovni ravni, oblikovanju globalnega okolja umetne inteligence ter spodbujanju pristopa k razvoju in uvajanju umetne inteligence, ki temelji na človekovih pravicah; poziva k takojšnji pripravi celovite strategije EU za zunanje delovanje na področju umetne inteligence, da bi dosegli ta cilj;

25. poziva Komisijo, naj si prizadeva za vzpostavitev globalnih minimalnih standardov zaščite pred resnimi tveganji, povezanimi z umetno inteligenco;

26. meni, da umetna inteligenca ponuja resnično priložnost za obravnavanje, skupaj s tretjimi državami, posebnih izzivov na področju človekovih pravic, kot so pravice otrok, pravice žensk in enakost spolov, pravice delavcev ter okoljske pravice;

27. poziva EU in njene države članice, naj podprejo vzpostavitev mehanizmov participativnega upravljanja za oblikovanje odzivov politike in okvirov upravljanja umetne inteligence na mednarodni ravni;

28. poudarja, da je treba okrepiti Evropski urad za umetno inteligenco in Evropsko službo za zunanje delovanje (ESZD) z zagotovitvijo ustreznih finančnih in človeških virov;

29. poziva, naj se v celoti uporabijo vsi instrumenti, ki jih ima EU na voljo za obravnavanje vpliva umetne inteligence na človekove pravice, med drugim z okrepitvijo vloge posebnega predstavnika EU za človekove pravice;

30. poudarja, da je potrebna nadaljnja razprava o najboljših načinih za vključitev teme umetne inteligence v obstoječe predpise EU, da se zagotovi, da se z notranjimi politikami in pravili EU na področju umetne inteligence okrepi spoštovanje človekovih pravic zunaj EU;

31. poziva Komisijo in ESZD, naj vključita razsežnost umetne inteligence v spodbujanje demokracije in opazovanje volitev v EU;

32. poudarja, da je nujno treba razviti močan in odporen ekosistem umetne inteligence v EU, ki bo zmanjšal strateške odvisnosti in okrepil strateško avtonomijo EU;

33. opozarja, da je EU zavezana na pravilih temelječemu multilateralnemu redu; poziva EU in njene države članice, naj uskladijo svoja stališča v večstranskih forumih in vzpostavijo partnerstva s podobno mislečimi partnerji, da bi spodbujale in razvijale skupno vizijo za zaupanja vredno umetno inteligenco;

34. poziva EU in njene države članice, naj podprejo in okrepijo sistem OZN v njegovih prizadevanjih za spodbujanje zaupanja vredne umetne inteligence;

35. poziva EU in njene države članice, naj nadaljujejo sodelovanje s Svetom Evrope pri razvoju mednarodnih standardov za zaupanja vredno umetno inteligenco;

36. poudarja, da mora EU podpirati večjo dostopnost odprtokodnih sistemov umetne inteligence in interoperabilnih tehničnih standardov, zlasti v državah kandidatkah, državah v sosedstvu EU in državah svetovnega juga;

37. poziva EU, naj svojo finančno pomoč za razvoj in uvajanje umetne inteligence v tretjih državah, tudi v okviru prihodnjega instrumenta Globalna Evropa in strategije Global Gateway, pogojuje z razvojem in uporabo zaupanja vredne umetne inteligence, ki spoštuje človekove pravice; poudarja, da bi morala EU financirati le modele umetne inteligence, ki spoštujejo standarde človekovih pravic;

38. poudarja pomen sistemov umetne inteligence, ki se uporabljajo v podjetjih, saj lahko podjetjem pomagajo pri izpolnjevanju ključnih zakonov EU, kot sta direktiva o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnosti[3] in direktiva o poročanju podjetij o trajnostnosti[4], ter zakonov proti prisilnemu delu, da se zagotovi, da so dobavne verige umetne inteligence odgovorne, trajnostne ter spoštujejo človekove pravice in okolje;

39. poudarja, da je zaupanja vreden umetnointeligenčni ekosistem ključni dejavnik konkurenčnosti; poudarja, da so naložbe v sisteme umetne inteligence, ki spoštujejo temeljne človekove pravice, bistvene za vzpostavljanje zaupanja pri potrošnikih in mednarodnih partnerjih, spodbujanje dolgoročnih inovacij ter ustvarjanje trajnostne konkurenčne prednosti na svetovnem trgu;

40. poudarja, da je podpora umetnointeligenčni pismenosti izredno pomembna;

Priporočila glede orožja

41. podpira prizadevanja OZN za sklenitev pravno zavezujočega sporazuma o svetovni ureditvi in prepovedi smrtonosnih avtonomnih orožnih sistemov; poziva EU in njene države članice, naj podpirajo take cilje;

42. obsoja morebitne kršitve človekovih pravic, storjene v oboroženih spopadih z uporabo avtonomnih sistemov umetne inteligence; poziva EU, naj okrepi svojo podporo Meddržavnemu sodišču in Mednarodnemu kazenskemu sodišču pri preiskovanju in kazenskem pregonu hudih kršitev človekovih pravic, storjenih z uporabo umetne inteligence;

Priporočila v zvezi z množičnim nadzorom, podprtim z umetno inteligenco

43. poziva k prepovedi izvoza sistemov množičnega nadzora, podprtih z umetno inteligenco, iz EU v države, kjer obstaja resno tveganje, da bi se ti sistemi uporabljali za kršenje človekovih pravic;

Priporočila glede blaga z dvojno rabo

44. poziva k vključitvi načel iz akta o umetni inteligenci v uredbo o blagu z dvojno rabo[5], kar bi moralo privesti do prepovedi izvoza sistemov umetne inteligence, ki so z aktom o umetni inteligenci prepovedani, ter obvezati države članice, da kot pogoj za odobritev izvoza zagotovijo, da vsi visokotvegani sistemi umetne inteligence z dvojno rabo, namenjeni za izvoz, izpolnjujejo obveznosti iz akta o umetni inteligenci;

Priporočila glede trgovine

---

[3] Direktiva (EU) 2024/1760 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. junija 2024 o skrbnem pregledu v podjetjih glede trajnostnosti in spremembi Direktive (EU) 2019/1937 in Uredbe (EU) 2023/2859 (UL L, 2024/1760, 5.7.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1760/oj).

[4] Direktiva (EU) 2022/2464 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 14. decembra 2022 o spremembi Uredbe (EU) št. 537/2014, Direktive 2004/109/ES, Direktive 2006/43/ES in Direktive 2013/34/EU glede poročanja podjetij o trajnostnosti (UL L 322, 16.12.2022, str. 15, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2022/2464/oj).

[5] Uredba (EU) 2021/821 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 2021 o vzpostavitvi režima Unije za nadzor izvoza, posredovanja, tehnične pomoči, tranzita in prenosa blaga z dvojno rabo (UL L 206, 11.6.2021, str. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/821/oj).

45. poziva k razširitvi področja uporabe akta o umetni inteligenci, da bo zajemalo izvoz sistemov umetne inteligence zunaj EU za obe glavni kategoriji tveganj, navedeni v aktu o umetni inteligenci;

46. poziva, naj določbe o umetni inteligenci v trgovinskih sporazumih EU spodbujajo odprtokodno in zaupanja vredno umetno inteligenco; poziva Komisijo, naj spodbujanje zaupanja vrednih sistemov umetne inteligence vključi v pobude v okviru strategije Global Gateway;

Priporočila glede priložnosti umetne inteligence za spodbujanje človekovih pravic

47. poudarja potencial sistemov umetne inteligence za napredek in krepitev človekovih pravic ter za reševanje velikih izzivov na svetovni ravni; pozdravlja prizadevanja OZN in Sveta Evrope za spodbujanje take uporabe umetne inteligence prek mednarodnega upravljanja;

48. poziva Komisijo in ESZD, naj podpreta uporabo zaupanja vrednih sistemov umetne inteligence pri spremljanju kršitev človekovih pravic in podpiranju dostopa do pravnega varstva, pa tudi na področjih izobraževanja, zdravstvenega varstva, podnebnih sprememb in energetike ter na splošno pri uresničevanju ciljev trajnostnega razvoja OZN;

°

° °

49. naroči svoji predsednici, naj to resolucijo posreduje Svetu, Komisiji in državam članicam.